

ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА - СКОПЈЕ

Предмет: Аграрна политика; 3+2+2; 6 (шест) кредити

АГРАРНА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

***-Историски развој, субјекти (носители),
законска рамка и цели на аграрната политика-***

Проф. д-р Драги Димитриевски

Мотивација

- ▶ **Историски развој**
 - ▶ Фази на развој на македонската земјоделска политика
 - ▶ **Субјекти (носители) на македонската земјоделска политика**
 - ▶ **Цели на земјоделската политика**
 - ▶ **Законска рамка на АП на РМ**
 - ▶ Закон за земјоделство и рурален развој
 - ▶ Цели на земјоделската политика на РМ
 - ▶ **Планирање на националната земјоделска политика**
 - ▶ Стратегија за развој на земјоделството и руралниот развој
 - ▶ **Спроведување на националната земјоделска политика**
 - ▶ Програми
 - ▶ **Контрола на спроведување на националната земјоделска политика**
 - ▶ **Проценка на националната земјоделска политика**
-

Аграната политика на РМ пред осамостојувањето

- ▶ **Аграрната политика е во надлежност на Федерацијата:**
 - ▶ Сојузно министерство за земјоделство
 - ▶ **Содржината на аграрната политика е составена од три групи мерки:**
 - ▶ Мерки поврзани со регулирање на земјиштето;
 - ▶ Аграрна реформа, земјишен максимум, комасација и арондација
 - ▶ Економски мерки;
 - ▶ Цени на земјоделските производи, даноци и други давачки од доходот, инвестиции, кредитна политика, осигурување, субвенции
 - ▶ Административни мерки
 - ▶ Заштитни мерки, мерки на контрола, повластувања, принудни мерки
-

Аграната политика на РМ по осамостојувањето

- ▶ **За прв пат гради самостојна аграрна политика:**
 - ▶ Со фомирањето на првата Влада и во нејзин состав Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
 - ▶ **Четири фази во развојот:**
 - ▶ Од осамостојувањето до 1995 – наследување на поранешните принципи базирани на пазар-цени активности;
 - ▶ Од 1996-2000: период на приватизација, и изготвување на првата стратегија за развој на земјоделството(1996)
 - ▶ 2001-2006: период на втора стратегија (2001), потпишување на договор за стабилизација и асоцијација со ЕУ и влез во СТО;
 - ▶ 2007 па наваму: период на интензивни реформи во насока на хармонизација со ЗЗП (САР) на ЕУ: реформи на политиката и институциите и зголемување на буџетската подршка
-

Субјекти (носители) на земјоделската политика

- ▶ ***Носители или субјекти на земјоделската политика се институции (пред се државни), кои:***
 - ▶ Го планираат и насочуваат развојот на земјоделството;
 - ▶ Планираат и спроведуваат мерки и инструменти на земјоделската политика;
 - ▶ Креираат и обезбедуваат буџет за спроведување на мерките и инструментите
 - ▶ Подготвуваат и донесуваат правни документи (закони и подзаконски акти), за уредување на земјоделството и земјоделските политики;
 - ▶ Ги анализираат состојбите во земјоделството и преземаат активности за зачувување или подобрување на состојбите;
 - ▶ Вршат контрола на спроведување на политиките во земјоделството;
 - ▶ Претставуваат место за демократски дијалог со производителите и субјектите од областа на земјоделството
-

Уставно-правно уредување на државата

- ▶ **Поделба на власта на законодавна, извршна и судска**
- ▶ **Законодавна власт - Собрание**
 - ▶ Претставнички орган на граѓаните
 - ▶ Носител на законодавната власт
 - ▶ Го сочинуваат 120-140 пратеници избрани на општи, непосредни и слободни избори со тајно гласање
 - ▶ Извршува:
 - ▶ Донесува и менува Устав
 - ▶ Донесува закони и дава нивно автентично толкување
 - ▶ Утврдува јавни давачки
 - ▶ Донесува републички буџет и завршна сметка на буџетот
 - ▶ Избира Влада
 - ▶ ...

Уставно-правно уредување на државата

▶ **Извршна власт - Влада**

- ▶ Носител на извршната власт
 - ▶ Ја сочинуваат претседател и министри
 - ▶ Министер за земјоделство шумарство и водостопанство
 - ▶ Извршува:
 - ▶ Предлага до Собранието: закони, републички буџет и други прописи што ги донесува Собранието
 - ▶ донесува уредби и други прописи за извршување на законите;
 - ▶ дава мислење за предлозите на закони и други прописи кои на Собранието му ги поднесуваат други овластени предлагачи;
 - ▶ ...
 - ▶ Ја утврдува развојната и економска политика (според Законот за влада)
-

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - МЗШВ

- ▶ **Орган за планирање и водење на земјоделската политика**
 - ▶ **Ги врши работите што се однесуваат на:**
 - ▶ Земјоделството, шумарството и водостопанството;
 - ▶ Користењето на земјоделското земјиште, шумите и другите природни богатства;
 - ▶ Ловот и риболовот;
 - ▶ Заштитата на растенијата од болести и штетници;
 - ▶ Спроведување на политиката во областа на безбедноста на храна и храната за животни и ветеринарното здравство;
 - ▶ Следењето и проучувањето на состојбите со водите, одржувањето и подобрувањето на режимот на водите;
 - ▶ Хидромелиоративните системи
 - ▶ Хидролошките и агрометеоролошките мерења, како и противградобијната заштита;
 - ▶ Проучувањето и истражувањето на метеоролошките, појави и процеси;
 - ▶ Надзорот од негова надлежност и
 - ▶ врши други работи утврдени со закон.
-

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - МЗШВ

▶ ***Органи во состав на Министерството се:***

- ▶ Управа за водостопанство;
- ▶ Фитосанитарна управа
- ▶ Државна фитосанитарна лабораторија
- ▶ Управата за семе и саден материјал;
- ▶ Државниот инспекторат за земјоделство;
- ▶ Државниот инспекторат за шумарство и ловство
- ▶ Управата за хидрометеоролошки работи (со својство на правно лице);

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - МЗШВ

- ▶ **Организациони единици на МЗШВ**
- ▶ www.mzsv.gov.mk

АГЕНЦИЈА ЗА ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ - АФПЗРР

- **Орган за спроведување на мерките на земјоделската политика**
 - **Агенцијата е надлежна за:**
 - извршување на мерките за директните плаќања во земјоделството,
 - интервенции на пазарот на земјоделски производи,
 - имплементација на производните квоти,
 - извршување на мерките за рурален развој,
 - реализација на средствата од претпристапната помош на Европска унија за рурален развој,
 - спроведување на мерките на државна помош во земјоделството и
 - вршење на други работи утврдени со закон
-

Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ)

- **Орган кој овозможува трансфер на знаења и информации, како и нивна имплементација кај земјоделските стопанства;**
 - **Дејствува во насока на подобрување на квалитетот и квантитетот на земјоделското производство со економска оправданост;**
 - **Советодавните услуги се дизајнираат да обезбедат:**
 - практична примена на научните и техничките сознанија насочени според потребите на пазарот;
 - јакнење и соработка на земјоделските здруженија;
 - поддршка во спроведувањето на владините програми и мерки наменети за индивидуалниот земјоделски сектор (семејните земјоделски стопанства);
 - воспоставување и примена на информативни системи во функција на подобрување на следливоста на земјоделските активности и
 - размена на информации со чинителите во агрокомплексот.
-

Субјекти за лобирање во земјоделството

- **Субјекти за лобирање во земјоделството се институции, кои припаѓаат на т.н. невладин сектор кои:**
 - Воспоставуваат системи за лобирање и застапување на интересите на земјоделските производители и други асоцијации (компаниии, задруги...)
 - Се залагаат за решавањето на проблемите со развојот на руралните средини и селата
 - Соработуваат во креирањето на политики и стратегии за земјоделство,
 - Учествуваат во подготовки и донесување на програмите за финансиски поддршки, рурален развој, ИПАРД програмата, и останати политики во земјоделството;
 - Соработуваат со субјектите во земјоделството во земјата и надвор од неа;
- **Позначајни субјекти:**
 - Национална федерација на фармери - НФФ
 - Македонска асоцијација на земјоделски задруги – МАЗЗ
 - Сојуз на земјоделци

➤ ...

Цели на земјоделската политика

- ▶ *Проблемите ги определува државата преку целите на аграрната политика. Се определува проблемот, кој се сака да се реши.*
- ▶ *Целите придонесуваат кон зачувување или промена на одредена состојба.*
- ▶ *Целите се запишани во закони, стратегии, програми, разни документи, и др..*
- ▶ *Модерното општество е плурализам на интереси, носители на одлуки и цели. Целта сама по себе не е рационална (одраз е на општествениот консензус за тоа што е проблем), но дава услови за рационално (ефикасно) делување на државата.*
- ▶ *Рационалниот систем на цели се однесува со јасна и недвосмислена одредена содржина на цели:*
 - ▶ *Целите се остварливи, распределени во поединечни поглавја и меѓу себе поврзани и урамнотежени. Мораме да се согласиме со “ограничената рационалност”.*
 - ▶ *Во пракса тешко настанува конзистентен систем на цели.*

Одредување цели на политиката

- ▶ **Целите на аграрните политики кај повеќето држави се споредливи: споредување со економската причина**

Економска причина

Цел

1. Проблем на приходот	1. поддршки и стабилизација на земјоделскиот приход
2. Циклични движења на цените на пазарот	2. Стабилизирање на земј.цени
3. Проб.на прих. / пазарна премоќ	3. “Правични” цени за потрошувачите
4. Политичка цел	4. Безбедност на храната
5. Политичка цел/екстерналии	5. Развој на селото и зачувување на земјоделските семејства
6. Екстерналии	6. Заштита за животната средина
7. Екстерналии / Политичка цел	7. Мултифункционалност на земјоделството
-

Цели на земјоделската политика на РМ

- ▶ **Цели на аграрната политика на РМ**
- ▶ **Целите се дефинирани во Законот за земјоделство и рурален развој (ЗЗРР)**
- ▶ **Целите на националната земјоделската политика на Република Македонија се насочени кон:**
 - ▶ обезбедување на стабилно производство на квалитетна и поевтина храна и обезбедување на населението со доволни количини храна,
 - ▶ зголемување на конкурентната способност на земјоделството,
 - ▶ обезбедување на стабилно ниво на доход на земјоделското стопанство,
 - ▶ одржлив развој на руралните подрачја и
 - ▶ оптимално искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина.
- ▶ **Целите не се разликуваат од целите на CAP**

Мерки и инструменти на земјоделската политика

- ▶ ***Со мерките и инструментите на аграрната политика, носителите на одлучување ги извршуваат донесените цели на аграрната политика***
- ▶ ***Земјоделството е стопанска област со најголем број и разноврстни мерки и инструменти.***
- ▶ ***Проблем на поделба на мерките***
 - ▶ Според начинот на спроведување?
 - ▶ Според програмите (вообичаено)?

Поделба на мерките на земјоделската политика

Груба теоретска поделба на поддршките според гледање на решавање на проблемот на доходот

▶ **Пазарно-ценовни поддршки:**

- ▶ Мерки кои го менуваат нивото (креваат) на цените и со тоа ги поддржуваат, односно ги стабилизираат приходите

▶ **Буџетски поддршки**

- ▶ Непосредни плаќања
 - ▶ Буџетски поддршки, кои непосредно влијаат на доходот и посредно влијаат на пазарите
- ▶ Посредни буџетски поддршки:
 - ▶ Посредно го поддржуваат доходот и не влијаат на делувањето на пазарите
- ▶ Општи услуги за земјоделството
 - ▶ Надоместоци за услугите, кои земјоделството не може да ги покрие во целост

Одлучување за земјоделската политика

- ▶ *Решенијата не секогаш одговараат идеално на потребите. Најчесто се постигнува компромис меѓу сите инволвирани страни. Избраното решение може да биде едно, или пак комбинација од повеќе решенија.*
- ▶ *Решенија се усвојуваат во политичките процеси.*
- ▶ *Процесот на одлучување треба да биде отворен и да им дава простор за одговорност на заинтересираните страни со цел тие да ги искажат своите идеи на прифатливост.*

Законска рамка на АП на РМ

Правна рамка:

- **Закон за земјоделство и рурален развој (2010 година)**
 - Националната стратегија за земјоделство и рурален развој 2014-2020
 - Национална програма за земјоделство и рурален развој 2013-2017
 - Годишни програми
 - ИПАРД план на Република Македонија за периодот 2014-2020 година.

Закон за земјоделство и рурален развој - 33PP

▶ **Со овој закон се уредуваат:**

- ▶ планирањето на развојот на земјоделството и руралниот развој,
- ▶ целите на националната земјоделска политика,
- ▶ планирање, следење и процена на националната земјоделска политика,
- ▶ партнерство со социјални и економски партнери од областа на земјоделството,
- ▶ мерките за уредување и поддршка на земјоделски пазари, директни плаќања и рурален развој,
- ▶ државната помош во земјоделството и руралниот развој,
- ▶ формите на организирање и здружување во земјоделството и
- ▶ контролата на спроведување на мерките и надзорот над спроведувањето.

ПЛАНИРАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ЗЕМЈОДЕЛСКА ПОЛИТИКА

- ▶ ***Национална стратегија за земјоделството и руралниот развој***
 - ▶ Основен стратешки документ за остварување на целите на аграрната политика;
 - ▶ Содржи:
 - ▶ анализа на состојбите во областа на земјоделството, преработка на земјоделски производи и руралните средини,
 - ▶ среднорочните насоки за развој и активностите за нивна реализација,
 - ▶ очекуваните ефекти и потребните финансиски средства за спроведување на националната земјоделска политика.
 - ▶ Ја донесува Владата на предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство
 - ▶ Период: седум години

СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ЗЕМЈОДЕЛСКА ПОЛИТИКА

- ▶ ***Национална програма за развој на земјоделството и руралниот развој***
 - ▶ **Содржи:**
 - ▶ инструменти и мерки
 - ▶ активности за спроведување на мерките,
 - ▶ временски распоред и рокови за спроведување
 - ▶ индикативна финансиска рамка за нивно спроведување.
 - ▶ **Ја донесува Владата на предлог на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство**
 - ▶ **Период: од три до пет години.**
-

СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ЗЕМЈОДЕЛСКА ПОЛИТИКА

▶ ***Годишна програма за:***

- ▶ финансиска поддршка во земјоделството и
- ▶ финансиска поддршка на руралниот развој
- ▶ Се донесуваат најдоцна до 31 јануари во годината за која се изготвува.

Финансирање на аграрната политика на РМ

- ▶ ***Финансирањето на националната земјоделска политика се врши од:***
 - ▶ Буџетот на Република Македонија;
 - ▶ Буџетот на Европската унија;
 - ▶ Донации и
 - ▶ Други извори во согласно со закон.

Извршување на политиката

- ▶ *Протоколи*
- ▶ *Конзистентност*
- ▶ *Едноставност*
- ▶ *Трошковен аспект на извршувањето*

КОНТРОЛА НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ЗЕМЈОДЕЛСКА ПОЛИТИКА

▶ ***Анализа на аграрната политика;***

- ▶ За планирање, следење на спроведувањето и проценка на влијанието на мерките и инструментите врз целите на АП, се спроведуваат анализи.
 - ▶ За потребите на анализите МЗШВ:
 - ▶ собира и обработува податоци за земјоделското производство, структурата на земјоделски стопанства и други податоци од областа на земјоделството и руралниот развој;
 - ▶ воспоставува бази на податоци и води регистри;
 - ▶ воспоставува земјоделски пазарен информативен систем и
 - ▶ воспоставува мрежа на сметководствени податоци на земјоделски стопанства за следење на производно-економските резултати на земјоделските стопанства.
-

